

היום נלמד בעזרת ה':

חולין דף קטו

(בעמ' הקודם)

למדנו לעיל שאיסור אכילת בשר בחלב נלמד מהפסוק "לא תאכל כל תועבה".

קושיא: אלא מעתה מעשה שבת ליתסרו דהא תיעבתי לך הוא: א"כ העושה מלאכה בשבת, כגון שבישל בשבת, יאסר התבשיל באכילה לכל ישראל, שהרי התורה הזהירה לתעבו ולהתרחק ממנו (= נעשה בתבשיל איסור והוא 'תועבה'), ובאמת הדין הוא שהתבשיל אסור רק למכשל במזיד עצמו (משום קנס), ולא לשאר ישראל.

תירוץ: אמר קרא: נאמר בתורה "ונשמרתם את השבת כי קדש הוא לכם", ודורשים שהשבת היא קודש ואין מה שנעשה ע"י חילול שבת קודש, ולכן מלאכה שנעשתה בשבת אינה אסורה משום "לא תאכל כל תועבה".

קושיא: חורש בשור ובחמור, וחוסם פי פרה ודש בה, ליתסרו, דהא תיעבתי לך הוא: א"כ מי שחרש בשור ובחמור יחד שעבר בזה על איסור "לא תחרש בשור ובחמור יחדו", שיאסרו הזרעים באכילה ובהנאה, וכן מי שדש תבואה עם בהמתו וחוסם את פיה שעבר בזה על "לא תחסם שור קדישו", שתאסר הדישה באכילה ובהנאה, שהרי התורה אסרה אותם והם "תועבה".

תירוץ: השתא ומה שבת דחמירא מעשיה מותרים, הני לא כל שכן: אם שבת החמורה מעשיה (שנעשו ע"י חילול שבת) מותרים, כל שכן שהזרעים והדישה מותרים. [אמנם על בשר בחלב אי אפשר לומר את ה'כל שכן', כיון שנאמר "לא תאכל כל תועבה", ומסתבר שזה נאמר על איסור בשר בחלב, לפי שהוא אוכל את גוף האיסור, אבל לגבי חרישה בשור ובחמור יחדיו, ודישה עם חסימת פי הבהמה, הרי הוא לא אוכל את עצם האיסור (= הוא לא אוכל את החרישה בעצמה ואת החסימה בעצמה), אלא את הדבר שנוצר

ע"י האיסור, ואנו לומדים משבת שאין דבר הבא מכוחה קודש, וכמו כן אין הדבר הבא מכח החרישה או הדישה אסור].

קושיא: כלאי זרעים ליתסרו, דהא תיעבתי לך הוא: אם זרע יחד מינים שונים של זרעים, הרי הם עצמם "תועבה", ומדע אינם נאסרים?

תירוץ: מדגלי רחמנא: מכך שהתורה גילתה לנו לגבי כלאי הכרם שהם אסורים בהנאה שנאמר "לא תזרע כרמך כלאים **פן תקדש המלאה הזרע אשר תזרע**", ודורשים 'פן תוקד אש', דהיינו שאם תזרע את כרמך כלאיים תצטרך לשרוף את כל הגידולים באש, משמע שכלאי זרעים מותרים. (= שאם כלאי הכרם היו אסורים משום "תועבה", לא היתה התורה צריכה לכתוב לנו פסוק מיוחד ללמדנו שהם אסורים, ולא היינו צריכים לדרוש 'פן תוקד אש', ומכך שהתורה הוצרכה לגלות לנו שהם אסורים מצד "**פן תקדש**" מוכח שאינם אסורים משום "תועבה", וכמו כן אין כלאי זרעים אסורים משום "תועבה").

שאלה: ואימא כלאי כרם: ואולי כלאי הכרם אסורים בין באכילה בין בהנאה, אבל כלאי זרעים אסורים רק באכילה אבל מותרים בהנאה, וא"כ אי אפשר ללמוד מכלאי הכרם שכלאי זרעים מותרים באכילה.

תשובה: איתקוש לכלאי בהמה: אי אפשר לומר שכלאי זרעים אסורים באכילה, לפי שהם הוקשו לכלאי בהמה (= איסור הרבעת שני מיני בהמה), שנאמר "**בְּהֶמְתְּךָ לֹא תִרְבֶּיעַ כְּלָאִים, שֶׁדָּךְ לֹא תִזְרַע כְּלָאִים**", ולומדים כשם שבהמת כלאיים (= שהורבעה עם מין אחר) הוולד הנולד ממנה מותר באכילה, כך כלאי זרעים מותרים באכילה.

שאלה: וכלאי בהמה גופייהו מנא לן: ומניין שוולד הנולד מבהמת כלאיים מותר באכילה?

תשובה: מדאסר רחמנא כלאים לגבוה, מכלל דלהדיט שרי: מכך שהתורה אסרה להקריב כלאיים לגבוה, משמע שלהדיט מותר.

קושיא: אותו ואת בנו ליתסר: אם שחט בהמה ואת בנה באותו יום הרי זהו "תועבה", שהרי התורה אסרה זאת, ומדוע אינם נאסרים באכילה ובהנאה?

תירוץ: מדאסר רחמנא: מכך שהתורה אסרה להקריב 'מחוסר זמן' לגבוה, משמע שלהדיוט מותר, ו'אותו ואת בנו' הוא 'מחוסר זמן', שרק היום אסור להקריב את זה שנשחט שני, אבל מחר מותר. (ז' שאם 'אותו ואת בנו' היה אסור משום "תועבה", לא היתה התורה צריכה לכתוב לנו פסוק מיוחד ללמדנו שהוא אסור בהקרבה לגבוה, שהרי אם הוא אסור להדיוט כל שכן שאסור לגבוה, ומכך שהתורה הוצרכה לגלות לנו שהוא אסור לגבוה מוכח שאינו אסור משום "תועבה", וכמו כן גם להדיוט אינו אסור משום "תועבה").

קושיא: שילוח הקן ליתסר: נאמר בתורה "כִּי יִקְרָא קֵן צִפּוֹר לְפָנָיִךְ בְּדֶרֶךְ בְּכָל עֵץ אוֹ עַל הָאֶרֶץ אֲפֻרָּהִים אוֹ בִּיצִים וְהָאֵם רֹבֶצֶת עַל הָאֲפֻרָּהִים אוֹ עַל הַבִּיצִים לֹא תִקַּח הָאֵם עַל הַבָּנִים. שְׁלַח תְּשַׁלַּח אֶת הָאֵם וְאֶת הַבָּנִים תִּקַּח לָךְ". דהיינו שאסור ליטול את האם כשהיא רובצת על הבנים, אלא עליו לשלחה.

הגמ' מקשה, שאם עבר על ציווי התורה ונטל את האם מעל הבנים, ובא לבית דין לשאול מה לעשות, ובית דין חייבו אותו לשלח אותה כציווי התורה, הרי שהיא צריכה להיות אסורה לעולם, שהרי זהו "תועבה" שעשה בה עבירה.

תירוץ: לא אמרה תורה שלח לתקלה: לא יתכן שהתורה אמרה לשלח אותה ותצא מכך תקלה, שהוא ישלח אותה ומישהו אחר ימצא אותה ויאכל אותה. שהרי קודם נאמר בפסוק "לֹא תִקַּח הָאֵם עַל הַבָּנִים", ואח"כ נאמר "שְׁלַח תְּשַׁלַּח אֶת הָאֵם", דהיינו שאם עברת ולקחת אותה עליך לשלח אותה, ואם היא היתה אסורה לא היתה התורה אומרת שתשלח אותה ויכשלו בה בני אדם.

*

אמר ריש לקיש: מניין שבשר בחלב אסור באכילה? תלמוד לומר בקרבן פסח "אל תאכלו ממנו נא ובשל מבושל במים". והרי מספיק היה לומר "ובשל", ואין צורך לומר "מבושל". אלא ללמד אותנו שיש בישול אחר שהוא כמו הבישול הזה של פסח, וגם הוא אסור באכילה. והבישול האחר הוא בשר בחלב. דהיינו, כמו שבישול של קרבן פסח אסור אותו באכילה, כך גם בישול של בשר וחלב אסור אותם באכילה.

אמר ליה רבי יוחנן: וכי הברייטא שהביא רבי (כמקור לאיסור אכילת בשר בחלב) מכוערת בעיניך, שאתה לא רוצה ללמוד ממנה?

רבי הביא ברייתא הלומדת מהנאמר בפסולי המוקדשין "לא תאכלנו" והוא מיותר (כי כתוב שם פעמיים), ללמד שאסור לאכול בשר בחלב. הברייטא שואלת: אתה אומר בבשר בחלב הכתוב מדבר, או אינו אלא באחד מכל האיסורין שבתורה? ומשיבה: אמרת צא ולמד וכו'. תלמד באחת מי"ג מדות שהתורה נדרשת בהן, שהיא 'דבר הלמד מענינו'. והלימוד הוא - במה הכתוב מדבר שם בפסולי המוקדשין? בשני מינין. כי בהמה של פסולי המוקדשין נחשבת כשני מינים, משום שמצד אחד היא מותרת באכילה כמו חולין, ומצד שני היא אסורה בגיזה ועובדה כמו קודשים. ועלינו ללמוד למקום שדומה לשם, בכך שגם הוא שני מינים, וזהו בשר בחלב.

ריש לקיש עונה: **אי מההיא הוה אמינא הני מילי באכילה אבל בהנאה לא קמ"ל:** מהמקור של רבי אנו לומדים רק שבשר בחלב אסור באכילה, אבל לא שאסור בהנאה. אבל מהמקור שלי לומדים שהוא גם אסור בהנאה. כי קרבן פסח מבושל אסור גם בהנאה (כמו כל קודשים שאינם ראויים לאכילה שיוצאים לשריפה), ואנו לומדים שבשר בחלב מבושל הוא כמו פסח מבושל, והוא אסור בהנאה.

שאלה: **ורבי בהנאה מנא ליה?** מניין הוא לומד שבשר בחלב אסור בהנאה? תשובה: **נפקא ליה מהכא וכו'.** נאמר כאן בבשר בחלב "כי עם **קדוש** אתה לה' אלוקיך לא תבשל גדי בחלב אימו", ונאמר להלן "ולא יהיה **קדש** מבני ישראל" (מזומן לזנות). כמו ששם מדובר באיסור של הנאה (הנאת בעילה), אף כאן בבשר בחלב מדובר באיסור הנאה.

מקור נוסף לאיסור הנאה בבשר בחלב:

דבי רבי אליעזר תנא: נאמר "לא תאכלו כל נבלה, לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכור לנכרי ... לא תבשל גדי בחלב אימו", התורה אומרת שכאשר אתה רוצה למכור לגוי את הנבלה, אל תבשל אותה בחלב ותמכרנה. כי אסור לך להנות מהבשר בחלב.

מקור נוסף לאיסור הנאה בבשר בחלב:

דבי רבי ישמעאל תנא: נאמר "לא תבשל גדי בחלב אמו" ג' פעמים. אחד ללמד על איסור אכילה, ואחד ללמד על איסור הנאה, ואחד ללמד על איסור בישול.

מקור נוסף לאיסור הנאה בבשר בחלב:

תניא איסי בן יהודה אומר: מנין לבשר בחלב שאסור באכילה? נאמר בבשר בחלב "כי עם קדוש אתה לה" אלוקיך לא תבשל גדי בחלב אימו", ונאמר באיסור אכילת טריפה "ואנשי קדש תהיון לי ובשר בשדה טרפה לא תאכלו", ללמד 'בגזירה שווה' שכמו שטריפה אסורה באכילה, אף בשר בחלב אסור באכילה.

ואין לי אלא וכו': ועדיין אני יודע רק שבשר בחלב אסור באכילה, ומניין שגם בהנאה? תשובה: **אמרת קל וחומר:** אם ערלה (= פירות עץ בשלוש שנותיו הראשונות) שלא נעבדה בה עבירה, בכל אופן אסורה בהנאה, אם כן בשר בחלב שנעבדה בהם עבירה (כי היה אסור לבשל אותם), האם אינו דין שהתבשל אסור בהנאה?

דחייה: **מה לערלה שכן לא היתה לה שעת הכושר:** כי מתחילת יצירתם הפירות אסורים באכילה, ולכן הם גם אסורים בהנאה. מה שאין כן בשר ובחלב שלכל אחד בפני עצמו היתה 'שעת הכושר' דהיינו שהיה מותר באכילה, אם כן הם לא יאסרו בהנאה. תשובה: **חמץ בפסח יוכיח, שהיתה לו שעת הכושר ואסור בהנאה:** כי חמץ לפני פסח מותר באכילה, ובכל אופן כשמגיע פסח הוא נאסר בהנאה. ואם כן גם בשר בחלב למרות שהיתה להם שעת הכושר לפני שהתבשלו ביחד, ברגע שהם התבשלו ביחד הם נאסרו בהנאה. דחייה: **מה לחמץ בפסח שכן ענוש כרת:** האוכל חמץ בפסח חייב כרת, מה שאין כן האוכל בשר בחלב שחייב רק מלקות. תשובה: **כלאי הכרם יוכיחו שאין ענוש כרת, ואסור בהנאה.** עד כאן הברייתא.

קושיא: **למה לי גזירה שווה? לייתי כולה בק"ו מערלה, וכו':** מדוע איסי בן יהודה צריך גזירה שווה בשביל לאסור בשר בחלב באכילה (מ'קדוש' 'קודש')? הוא יכול ללמוד גם את זה מערלה. כי הרי הוא לומד את איסור הנאה בק"ו מערלה, ואם כן שילמד גם את איסור אכילה מאותו ק"ו. הק"ו הוא - ומה ערלה שלא נעבדה בה עבירה אסורה בין באכילה בין בהנאה, אם כן בשר בחלב שנעבדה בו עבירה אינו דין שאסור בין באכילה בין בהנאה?!

תירוץ: משום דאיכא למימר חורש בשור ובחמור, וחוסם פי פרה ודש בה, יוכיח שנעבדה בהם עבירה ושרו: יש לנו פירכא לקל וחומר. כי החורש בשור ובחמור יחדיו (ועובר על "לא תחרש בשור ובחמור יחדיו") וכן החוסם את הפה של הפרה ודש בה (ועובר על "לא תחסום שור בדישו"), הוא עובר בהם עבירה ובכל אופן הם מותרים באכילה.

ולכן הגמרא לומדת מגזירה שווה שבשר בחלב אסור באכילה, ואח"כ היא לומדת בק"ו מערלה שהוא אסור בהנאה. ועכשיו אי אפשר לפרוך את הקל וחומר מחורש בשור וחמור ומחוסם פי פרה שמותרים בהנאה, כי הם גם מותרים באכילה, מה שאין כן בשר בחלב שאסורים באכילה (כפי שלמדנו בגז"ש).

קושייה נוספת על הברייתא. הברייתא למדה בקל וחומר מערלה שאסורה בהנאה, לבשר בחלב שיהיה אסור בהנאה. הברייתא הקשתה על הקל וחומר מערלה, שלערלה לא היתה שעת הכושר. ותירצה חמץ בפסח יוכיח שהיתה לו שעת הכושר ואסור בהנאה. הברייתא חזרה והקשתה שפסח חמור כי הוא ענוש כרת, ותירצה כלאי הכרם יוכיחו שאין בהם כרת ואסורים בהנאה.

למה לי למימר כלאי הכרם יוכיחו? לימא ערלה תוכיח, וליהדר דינא וליתי במה הצד: מדוע הגמרא הוצרכה ללמוד מכלאי הכרם, ולא אמרה שערלה תוכיח שאין בה כרת ואסורה בהנאה, ואז היינו אומרים 'חזר הדין' כלומר יש כאן שני דברים (ערלה וחמץ בפסח) שלכל אחד יש חומרא אחרת (לערלה לא היתה שעת הכושר, וחמץ בפסח ענוש כרת), ומשניהם לומדים בצד השווה שבהן שאסורים בהנאה, לבשר בחלב שיהיו אסורים בהנאה.

תירוץ: אמר רב אשי: כי יש פירכא ל'צד השווה' - נבלה תוכיח, שהיא אסורה באכילה ובכל אופן מותרת בהנאה! ולכן אנו לומדים מכלאי הכרם. ואז אי אפשר לפרוך מנבלה, משום שבנבלה לא נעשתה עבירה, מה שאין כן בבשר בחלב שנעשתה בהם עבירה. וכן בכלאי הכרם נעשתה עבירה. (ולכן כמו שכלאי הכרם שנעשתה בהם עבירה אסורים בהנאה, כך גם בשר בחלב).